تدبير الحوامل

هذا كتاب تدبير الحوامل

للسليم المتطبب الجوانشير القراباغي
عفى الله عنه

طبع ثانوی اینکتاب بسته بازه جا مؤلف است

قیمت سه قران و دهشاهی

در دار الخلافه طهران صانها الله عن الحدثان
در مطبعه عالیجاه آقا میرزا حبیب الله
بحلیه طبع رسید فی سنه ۱۳۱۱

فهرست کتاب

	صفحه
مقدمهٔ کتاب	۵
امور ضروریهٔ صحت	۶
حرکت و سکون	۶
مسکن و هوا	۷
ملبوس (رخت و پوشاک)	۱۰
غذا (قوت و خوراک)	۱۱
تنعیل و استحمام (شست و شو)	۱۳
جماع	۱۴
مقالهٔ اول در عوارض مؤثره در وجود حامله	۱۵
فقدان شهوت و نفرت از بعضی اغذیه (تقزز)	۱۵
وحم (وتار) (هرکلنک) وفساد شهوت	۱۶
غثیان	۱۹
قی	۲۰
سیلان بزاق (لیاق) (جاری شدن آب دهان)	۲۵

سیلان رطوبت مهبلی ۲۶
یبوست و قبض شکم ۲۷
بواسیر ۲۹
فصل در خصوص مسلم شدن حکم شرع شریف پیش قاطبهٔ حکما
و بیان آداب خواب و تفصیل حالات آن ۳۱
دوالی ۳۲
تهبج ۳۲
امتلاء الدم ۳۳
مقالهٔ دویم در بیان عوارضات ایام حمل که بواسطهٔ آنها بصحت جنین
ضرر میرسد و یا اینکه موجب نقص و سقط و هلاکت آن میشود ۳۵
صدمه بر شکم حامله و السقوط علی المقعده ۳۵
سقط جنین ۳۶
غلبهٔ خون مادر مضر بحالت جنین ۳۹
تأثیرات علل بین الحمل حامله در وجود جنین ۴۱

تاثیرات علل قبل الحمل فی وجود الجنین	۴۱
خاتمة الکتاب در بیان انفعالات نفسانی	۴۴
حالت سرقت و اختلاس نسوان حامله	۴۴
اختلال حواس و مشاعر معروف بجنون حملی	۴۴
تاثیر انفعالات امّ در وجود جنین	۴۵
عقیدهٔ مؤلف	۴۶
تفصیل بچهٔ عجیب الخلقه و تصویر آن	۴۹
بیانات دانشمندان علم فزی بلوژی	۵۴
تحقیقات مورخین تاریخ طبیعی	۵۵
جهة ننوشتن ارشاد قوابل	۵۶

عنوان التوحيد والتحميد

الحمد لله الذي خلق آباءنا من سلالة طين وصورها على صورته
ونفخ فيه روحه وشعفه من جنسه ثم انزلنا بنطفة في قرار
مكين وجعلها علقة ثم جعلها مضغة فجعلها عظاما
ثم كسيها لحما طريا فصعدنا بقلب سليم

فتبارك الله احسن الخالقين

عنوان الصلوة والتسليم

الصلوة والسلام على غاية القرى والثريا المقصود من الايجاد
والابداء محمد واله الاتقياء سيما ابن عمه علي المرتضى

سبب تاليف كتاب

چون بواسطهٔ بودن طبيب زنانه وتاليف نشدن كتابى

برای تدابیر زنان حامله در ممالک محروسهٔ ایران خواتین محترم
مخصوصًا مخدرات انها در زمان حمل از ابتدای تکوین جنین
تا موقع وضع حمل کاهی از صدمات بارکران حمل وکاهی
از تدابیر باطله هرجاهل بی تجربه وقابلهٔ عجوزهٔ مبتلای زحمت
وکرفتار مرارت میباشند ابن بندهٔ بیمقدار محمد سلیم
ابن العالم العامل المرحوم محمد صفی الجوانشیر القرابا غی
محض خدمت بابنای ملت واهالی مملکت واداء مراسم
انسانیت درسال فرخنده فال ۱۳۱۱ هجری مطابق سال
چهل وهفتم جلوس میمنت مانوس بندکان اعلیحضرت
قدر قدرت اسمان حشمت وخورشید جلالت وفلک
رفعت شهریار افخم شاهنشاه معظم السلطان بن
السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان بن الخاقان
الصاحبقران ناصر الدین شاه قاجار لازالت نضرة
جبینه من عند الله مؤیدا واساس ملکه من فضل الله مشیدا

در عهد وزارت علوم ومعارف جناب جلالتمآب اجل
اکرم علیقلیخان مخبر الدوله وزیر علوم
از توجهات کافیه بنده کان ولی النعم الکفیل بالکرم
اولی العزم والهمم صاحب السیف والقلم جناب جلالتمآب
اجل امیر الامرآء العظام آقای نصر السلطنة امیر توماز
وزیر مسکوکات کل ممالک محروسه ایران اعنی محمد
ولیخان ادام الله ایام اقباله واجلاله این رساله موسوم
بتدبیر الحوامل را تالیف نمود امید وارست مطبوع
طبع اساتید عظام ومعمول به خاص وعام گشته در
صفحه روزگار از این جان نثار بنیاد کار بانی بماند

اللهم اسئلک ان ینفع به المطالع ویفیض لرواجه حسن الطالع
علیه توکلت وبه استعین فهو حسبی ونعم المعین

قبل از شروع بمطلب بعرض مطالعه کنندگان کرامی میرساند
هر لفظ و یا کلامیکه محتاج بشرح و توضیح باشد یک رقم
از ارقام اعداد هندسه میان دو خط هلالی در پهلوی
چپ همان لفظ و یا اخر ان کلام لازم التوضیح رقم نمود (۱)
مطابق همان رقم در اخر صفحه در تحت خط عرضی با قلم
ریز متعرض شرح و توضیح ان خواهیم شد و هر جملهٔ که در
بین سطور ایضاً در وسط دو خط هلالی نوشته بشود (اینطور مثلاً)
دلیل بر این است که ان جملهٔ معترضه و خارج از ما نحن
فیه است محض بصیرت و اقتضای مقام ذکر شده و یا
اینکه توضیح ما قبل خودش است
و هر لفظ ترکی که مصطلح و معمول زبان فارس است و یا
اینکه اسطراً ذکر خواهد شد محض تعیین لغت تاء ممدوده
که حرف اول لفظ ترک است روی ان لفظ خواهیم گذاشت

(۱) محض توضیح عرض میشود که اگر در یک سطر یا در یک صفحه تمام نشد در چند سطر یا در زیل چند صفحه نوشته خواهد شد

مقدمه

درین رساله بیان میکنیم بعضی از قانون صحت و تدبیر حمل
و اسباب و علامات امراض حامله و علاج آن را که در روایع
عمل و مراعات انها هم موجب صحت و نجات مادر است و هم
باعث تکمیل خلقت جنین و سهولت تولید آن
چنانچه مؤسس اساس فن جلیل طب بقراط میگوید که
جنین در رحم مادر تعلق تامی دارد باحیات آن یعنی
بحالت صحت آن صحیح است و بواسطهٔ علت آن علیل
و هکذا در زمان حالیه احدی از معظم اطبای معاصر
و اساتید ماهر را سراغ نداریم منکر این مسئله باشد که اکثر
علل حوامل سبب ابتلای جنین میشود بلکه اعتقادشان
بر اینست که اغلب امراض و علل نسوان حامله باعث سقم
و نقص جنین بلکه موجب سقط و هلاکتان میباشد
پس زنان حامله را است که هرچه تمام تر اهتمام نمایند بر

امور صحیه خودشان و بجا بیاورند تدابیر مخصوصه بحمل
و وسایل مستعمله در انحالت را تا اینکه بدون نقص و
خطر برسند بثمر رحم خودشان

امورات ضروریه صحت

(۱) حرکت و سکون

زن ابستن نباید محض ترس از سقط و غیره خود را در
خانه حبس و معطل کند بلکه انسب انست که حتی الامکان
بجهة گردش و تفرج بیرونها برود علی الخصوص اوقاتیکه
فصل معتدل و هوا خوش و ملایم باشد و هرگز از کار
کردن توی خانه خود مضایقه نکند بلکه علی الاتصال
مشغول کارهای شخصی و خانه داری خود باشد مگر
اوقاتیکه نزف الدم و یا درد شکم عارض بشود خاصه
بجهة زنیکه پیشترها سقط کرده باشد در اینصورت
راه رفتن و حرکت کردن صحیح نیست

بواسطه نشستن و حرکت نکردن
چندین حالت بجهة حوامل دست
میدهد اولا اینکه عضلات از
قوت افتاده هنگام زائیدن
از اخراج جنین عجز بهم رسانند
ثانیا اینکه پاهایشان نفخ و
تهیج می آورد ثالثا باعث
بروز بواسیر و احداث یبوست
مزاج میشود و یبوست
مزاج طولانی هم یکی از
اسباب سقط جنین است
لمؤلفه

بجمله حوامل تا ماه چهارم اجتناب از هر گونه حرکات
عنیفه وافعال شاقه لازم است مانند جستن و
رقصیدن وحمل اثقال ومسافرت بعید ومسالک
صعبه سیما با مرکب های ناراحت وکالسکه های
تند رو وغیره
اینهمه سفارشات واحتیاطات ما درحق خانم های
مرفه الحال وخواتین فارغ البال وطالب آرایش
جمال وغیرها است نه درباره انها بیکه دائم درصدد
خانه داری وپاپی زندگانی خود وزاحتی اولاد وشوهرند
بعلة اینکه انها بواسطهٔ عادت بحمل اثقال واعمال یدو
غیره اغلب از خطرات اینگونه حرکات محفوظ ومعفوند
(۲) مسکن وهوا
مناسب حال زنان حامله انست که حتی الامکان در
بالاخانه های باصفا ومنزلها رفیع البنا سکونت اختیار

نمایند تا اینکه نسیم ببدن انها بخورد و روشنای افتاب
بدن ایشان بتابد
یکی از حکمای طبیعی میگوید که قوی ترین اولاد از جهت
بنیه و مزاج و مقبول ترین انها از جهت صورت و اندام
انهایی هستند که در خارج شهر زائیده شده باشند خاصه
در جایهای خوش اب و هوا و در سرزمین های باروح و
صفا بجهة اینکه مادر حکم درخت میوه را دارد هر اندازه که
در معرض هوا و تابش افتاب واقع باشد هر اینه دارای
میوهٔ درشت و رنگین خیلی خوب خواهد شد برعکس
درختیکه در شکاف جبال و در کودی دره واقع شده
باشد که نرهوا بروی خورد و نرافتاب براو تابد در اینصورت
هرگز مثمر ثمر ما کول نخواهد شد
حقیقت همین طور است بعلة اینکه انسان نربجهة این
خلق شده است که مثل مورچه عدهٔ از احاد انها در سوراخ

شکی جمع شده پایمال همدیگر بشوند بلکه باید هرکدام از انها با
بانفراده وسعتی از زمین وفضایی از هوا را دارا باشند که
تنفس همدیگر موجب تسمم یکدیگر نباشد
پس در اینصورت بر زن بستن است که اجتناب کند از
منزلهای تنگ وتاریک با ازدحام چنانچه اکثر اوقات تجربه
شده است وقتیکه زن بستن مدتی در مجالس موصوفه
(مانند حمام ومسجد ومجلسهای روضه خوانی وسایر مجالس عمومی زنانه)
مکث نماید چنین از حرکت می ایستد بلکه کاهی سقط میشود
بجهة هرکدام از زنان حامله ممکن است که تجربهٔ
فوق را امتحان کنند باینکه چند دقیقه حبس نفس نمایند
فوراً میفهمند که چنین درشکش مضطرب شد سبب
اینحالت نیست مکر اینکه هوای ضاف که اصل مادهٔ حیات
استنشاق نمیشود لابدًا انوقت چنین از ترس اختناق حالت
تململ (بیقراری) پیدا می کند

وهمین حکم را دارند امکنهٔ بداب وهوائیکه اسباب نوبه
در انجاها تولید میشود مانند بطایح (کنار ابهای راکد وحول
وحوش مرداب‌ها) واراضی نزّه (زمینهای نمناک) واجام
(لش زمینهای نی زار) ومزارع شلتوک وغیره علاوه ازانکه
اینگونه سرزمین‌ها بحالت حامله وصحت جنین مناسب
نیست گاهی موجب عُقم زنان هم میشود (ازجملهٔ مسائل
مسلّمه کتب عنن وعقم است وقتیکه زن ویا مرد متوطن
امکنه میاسمی (۱) مبتلای عنن وعقم شوند درصورتیکه
ذاتا وعرضا در آلات تناسل ونطفهٔ آنها عیب ونقصی
مشهود نباشد همینکه نقل مکان وتبدیل آب وهوا کنند
علّة آنها برطرف میشود)

(۳) ملبوس (رخت وپوشاک)

لباس زنان حامله باید بحدّی کشاد باشد که وقت تنفّس

(۱) بخاراتی را میگویند که از بطایح واراضی نزّه واجام بعمل آمده باشد

سینه وشنه را نفشارد وهرگز محض تقلید زنهای فرنگی
بستان بند وکمربند نبندند گذشته ازاینکه باحالت
حمل صحیح نیست درغیرحالت حمل هم موجب امراض خطیره
میشوند واگرچنانچه سابقا عادت به بستن انها داشته
باشد اولا اینکه ازپارچه کشدار ترتیب بدهند ثانیا اینکه
فی الجمله شل وسست ببندند نه فرص وقائم وبند شلوار
را ازچیز نازك قرار ندهند وما دامیکه توی خانه لباس
جمع وچسب نمیپوشد ویا اینکه بعلة بالا امدن شکم اصلا
لباس روی شکم نمی چسبد باید با دستمال نازکی روی شکم
را ببندند که هوای سرد بشکم نخورد

(۴) غذا (خوراك)

لازم نکرده است که زن با بستن محض حمل غذای عادی
خود را تغییر دهد مگر هنگامیکه ضعف واختلالی بواسطهٔ
حمل در الات هضم پیدا شود مانند قی وغشیان وحالت

وحم (ویار) (یرکلمک) وغیره وغیره از عوارضات
متعارفی حوامل در اینصورت باید اقتضای میل و معده
هر دو را ملاحظه نمود اما وقتیکه مانع موجود نباشد
باید حتی المقدور غذای خوب و مقوی تناول نماید (هرگز
گوشت را بدون سبزی آلات نخورد) و محض ملاحظهٔ
حال معده و غلبهٔ حرارت چیزهای حاد و تند و ادویه
دار و مشروبات محرکه استعمال ننماید که مبادا دوران خون
هیجان آمده موجب عظم قطر جنین و ضخامت جسد آن
و سبب امتلای رحم و ضغطهٔ جنین شود خاصه رنهائیکه
بواسطه تنگی فضای حوض خاصره (۱) و یا بموجب درشتی بدن

(۱) در بدن انسانی چهار جوف است یکی جوف جمجمه که مغز بزرگ و کوچک و بصل نخاع در
او است دوم جوف الصدر که قفس سینه هم مینامند دل و شش و اصول الشرایین و قصبة الریه در او است سیم جوف البطن
که معده و روده و جگر و ازاره و کلیه و طحال و غیره در او است چهارم جوف خاصره که لگن و حوض آن هم مینامند
آلات تناسل مانند رحم و مبیضین و مجرای فلاپی در اناث و مجرای مخرج در ذکور و مثانه هر دو در او متمکنند

جنین و یا بواسطهٔ تنگی فضای قوس زیر زهار (۱) وقت وضع
حمل مبتلا بعسرت ولادت و محتاج باستعمال اسباب و آلات
قابلگی بوده اند در اینصورت تکلیف آنها تقلیل غذاست و
اجتناب از مسمنات مانند حلویات و دهنیات و اغذیه نشاسته
(۲) و ترک راحت وغیره

(۵) تغسیل و استحمام (شست و شو)

اگر عادت زن حامله در غیر حالت حمل بر این بود که زود زود
استحمام و شست و شو میکرد بهتر آنست که تا ماه پنجم
کمتر کند و در بین ماه ششم هم احتیاط کند علی الخصوص مدت
مکث حمام را خیلی کم نماید (یعنی وقتیکه قبل از طلوع آفتاب
بحمام رفته نهار را در آنجا صرف نموده چند دفعه قلیان میل فرمود
با خواهر خواهان وداع کرده عصرانه را بمنزل تشریف بیاورد)

(۱) چون دو شاخهٔ عظم عانه بواسطهٔ غضروف لیفیه بیکدیگر پیوسته بعد نزول میکند که با شاخه های عظم ورک متصل شود
فضای مثلثی بعمل می آید که برخی از آلات بول و تناسل را محل است و برخی دیگر را معبر و محض تسهیل وضع
جنین خلاق عالم مال اناث را نسبت بذکور وسیع تر خلق کرده است در اصطلاح مشرحین انقضا
قوس زیر زهار نامند (۲) مانند نشاسته دارد و سیب زمینی وغیره و هر آنچه از آنها ترتیب داده میشود

زنهائیکه اول حملشان باشد ویا اینکه حالت سقط وضعف
مزاج داشته باشند باید خیلی احتیاط از تکرار حمام وازمکث
طولانی ان نمایند خاصه که صحن حمام کرم وابش داغ وفضایش
تنك وخودش جدید البنا باشد زیرا که اینها از قوی ترین
اسباب سقط اند اکر مقصود از حمام شست وشو ونظافت
باشد بهتر انست که بواسطهٔ اب کرمیکه وقت کرم کردن کمی
سبوس وخطمی داخل ان نموده باشند توی مغطس (۱)
ریخته مدت ده دقیقه توی ان رفته شست وشو نماید
بخوبی چرك بدن را پاك میکند اینکونه حمام هرکز ضرر وخطری
ندارد اکرچه در ماه پنجم هم باشد اما بعد از ماه ششم استحمام
چندان احتیاطی ندارد

(۶) جماع

بعضی از اطبای مجرب جماع را مضر حالت حمل میدانند بعلة

(۱) ظرف وسیع پر از ابرا میکویند که خزینه حمام قرار داده توی ان رفته شست وشو نماید

اینکه بسا موجب سقط میشود دلیلش هم واضح است ولی
از اینجائیکه اصل تالیف این رساله بجهه مخدرات عفیفه
است فلهذا نخواستیم منافی ادب تفصیلی در اینجا ذکر کرده
باشیم که مانع در مرور و مطالعه انها در این رساله باشد
پس هر کس طالب تفصیل اینمسئله باشد از طبیب خانواده
خود تحقیق نماید نهایت بطور اجمال عرض میشود که هر زنی
که یکدفعه سقط کرده باشد بشوهر اولازم است که در
زمان حمل بعد از سقط تا ماه پنجم ترک مقاربت کند

عوارضات حمل در وکونه میباشد یکی مؤثره در وجود حامله دیگری در وجود جنین فلهذا انهارا در دو مقاله بیان میکنیم

مقاله اول در بیان عوارضات مؤثره در وجود حامله

(۱) فقدان شهوت ونفرت از بعضی اغذیه (تقزز)
(ابرمك) اول چیزیکه زنان جوان در حالت حمل شکایت

ازان میکنند کم اشتهایی نسبت بکلیهٔ غذا و نفرت از
بعضی انها است حتی از رؤیت و استشمام رایحهٔ طبخ مشمئز
میشوند خاصّه از بوی طبخ کوشت که بغایت متنفّرند و
میل میکنند ببعضی چیزهای حادّ و تند و ترشی الات و
افشره جات و میوه جات و انچکه چندان معمول و معتاد
نیست در اینصورت باید هرچه ضرر بصحّت ان ندارد مضایقه
نکنند و از مضایقه و ممانعت مضرّات صدمهٔ برحال انها
وارد نمی اید

(۲) وحم (ویار) (برکلمک) وفساد شهوت

یکقسمی از امراض عصبانیه عارض معده میشود که عبارت
است از فساد قوه ذایقه چنانچه حوامل از روی میل بعوض
غذا میخورند موادّ غیر مستعملیرا که دارای فی الجمله اصول غذایی
هستند و یا چیزهای که دارای موادّ غذایی نیستند و هیچ
مشابهت با بدن ندارند اولیرا وحم نامند دوّیمیرا فساد شهوت

اینحالت تنها بحوامل اختصاص ندارد و در طب هم قلیل الاتفاق
نیستند کمتر طبیبی است که اطفال و دختران مبتلا بکلوز
(کم خونی و بی رنگی) را ندیده باشند که زغال و گچ و خاکستر
و فلفل و نمک را روزی از دو و سه مثقال تا دویست
مثقال میخورند

اگر بخواهیم تمام میلهای عجیب و غریب و خواهشهائیکه در این
مریضها مشاهده شده ذکر کنیم اینمختصر گنجایش تفصیل آنها را
ندارد همین قدر معلوم باشد که فساد قوه ذایقه همین طور
که در جامدات دیده میشود در مایعات (مانند بول و سرکه
و مرکب و غیره) نیز دیده میشود اما میل آنها باشیاء مکروهه
و بشعه (مانند شپش و براز و مورچه و غیره) کمتر است
ممکن است مقدار مواد غیر متداوله که مریضها میخورند چنانچه
ذکر نمودیم زیاد باشد با وجود این از خوردن آنها در زحمت
و عذاب نیستند ولیکن اکثر آنها را قی و اسهال عارض میشود

اگرچه زنان مشتاق بر بعضی از ما کولات هستند ولی عموماً
وقتیکه خواهش انها بعمل نیامد تغاوت (مثل زاغی شدن چشم
جنین) نمی افتد و هیچ تغیری در خالت انها ظاهر نمیشود
امّا بعضی برعکس در چنین حالتی مبتلا بقلق و اضطراب
و بحالت اعیا و خستگی میشوند

اینمرض در زنان حامله در دو سه و چهار ماه اول تمام حمل
دیده میشود و ممکن است تا زمان وضع حمل دوام داشته
باشد و اینمرض در زنان حامله از امراض خطیره نیست

علاج تا ممکن است باید مریض را منع نمود از خوردن
چیزهائیکه غذائیت ندارند و نیز کاهی از داخل کردن ادویه
بشعه که اسباب نفرت انها میشود مانند انقوزه وغیره
بچیزهائیکه زیاد میل دارند منفعت کلی دیده شده بشرطیکه
که بتوان بر میل مفرطیکه زنهای حامله دارند غلبه کرد
انها را ممانعت نمود زیرا که هرچه بچیزی کنند پی روی نمیکنند

پس باید سعی کرد و آنها را مشغول بلهو و لعب نمود بعضی
از اطبا غذای آنها را هر دفعه عوض میکنند و اغذیهٔ
مختلفهٔ مناسبه بآنها میدهند که شاید در این بین
بیکی از اغذیهٔ مناسبه میل پیدا کنند بالاخره باید
صبر کرد و با آنها با مدارا و مسامحه رفتار نمود و بشدت
آنها را از میل منع نکرد مگر وقتیکه خوردن چیزهائیکه
باین شدت دوست میدارند بخواهد آنها را از
حالت صحت منحرف نماید اما دختران مبتلا بکلرز
بواسطه استعمال اصلاح آهنی بسهولت از این مرض استخلاص
می یابند

(۳) غثیان

گاهی غثیان موجب زحمت و اذیت زنان حامله میشود
بنوعیکه علی الدوام مایل قی کردن هستند و غذا در
معدهٔ آنها ترش میشود گاهی اینحالت بد بحدی با تدابیر

طبی مقاومت مینماید که طبیب از چاره و علاج آن عجز
بهم رساند

علاج کاهی بواسطه تدابیر جزئیه مانند شربتهای
ترش و شیرین و آب نعناع و عرقان و آبهای غازدار
مانند لیمونات و آب سیفون و آبهای معدنی معروف
و آب لیموی ترش و تازه و با اینکه در هر دو ساعت فاصلهٔ
چهار قطره طنطور بید (بعد از ماه چهارم استعمال داخلی
طنطور بید در حوامل احتیاط دارد) و دو قطره لودانم
را داخل یکفنجان شربت قند نموده میل نماید تخفیف
کلی میدهد

اگر با تدابیر فوق رفع نشد باید دوتیه ضدقی که در مبحث
آتیه ذکر خواهد شد دفع او را نمود

(۴) فی

از آنجائیکه این رساله گنجایش ذکر تمام انواع و مقدار و هنگام

فی های زنان حامله را ندارد همین قدر میگوئیم که کمتر زنان حامله
هستند که مبتلای استفراغ نباشند اما اغلب انها ئیکه در
حمل اول مبتلا میشوند دیگر دچار استفراغ نمیشوند ندرتا
دیده شده است که عروض ان در ساعت اول لقح (انعقاد نطفه)
اتفاق یافته اما اکثر عروض ان بعد از روز یا پنزدهم و اخر
ماه اول حمل میشود تا ماه دوم و سیم و چهارم امتداد
یافته بعد ازان تدریجا رو بانتقاص گذاشته تا اخر حمل
موقوف میشود و کاهی ندرتا تا زمان وضع حمل طول
میکشد

فی درزنان حامله بعضی وقت بحدی شدید و متواتر و
طولانی میشود که اگر معالجه وسقط موافقت نکند بضعف
از قوه وقدرت رفته در حالت فلاکت می افتد

مخفی نماند که اگر استدا باستفراغ بعد از ماه چهارم و یا
اینکه ابتدای عروضش بعد ازان باشد باید قبل از همه

تدابیر از حالت رحم اطمینان پیدا کرد زیرا که کاهی دیده شده
است که سر جنین سنکینی کرده رحم را بطرف تقعیر
عجز برده بمجرد اینکه با تدابیر صحیحه رحم را ازان کرداری
خلاص کرده در محل طبیعی خود قرار داده اند فوراً فی موقوف
شده

علاج کاهی ممکن است که تخفیف فی بواسطهٔ تدابیر یکه
بجهة غثیان ذکر کردیم بعمل اید واکر با انها ساکت نشد
باید یکی یکی تمام تدابیر ضدّ قی را که ذیلاً ذکر میشود بعمل اورد
هرکدام منفعت داد چند روزی مداومت نمود واکر بعد
از چند روز از اثر افتاد یکی دیکر را استعمال نماید
کاهی هم ادویهٔ مزه وسایر معالجات سوء هضم عصبی
وبرخی ادویهٔ ضدّ تشنج معمول ومفیدند

نسخ تدابیر ضدّ قی

(۱) بی کربنات دوسود (دوای جوش شیرین) یکمثقال

اسپیدطرطیک (جوهراب غوره) نیم مثقال هرکدام را در ظرف
علیحده داخل و استکان اب نموده ساعتی یکقاشق اش خورد
از محلول قلیائی و پشت سران بدون فاصله یکقاشق از محلول
ترش مبل نماید که در معده مخلوط شده تولید اروغ نماید
(۲) مخلوطی از شیرکاو و اب سدلیز ترتیب داده هر ساعتی
یکفنجان را با پنج سرد کرده با قلم و پائی مبل نماید بنوعیکه سرد
مخلوط مشروب بلبها اثر نکند که موجب تحریک میشود
(۳) پیسین (جوهریست که از معدهٔ حیوانات میگیرند)
پنج نخود سه مثمن نموده در هر هشت ساعت یکمثقال را
داخل یکفنجان اب کوشت سرد بی چربی نموده مبل نماید
(۴) در هر یکدو ساعت ده و پانزده قطره روم بروی یکجب
قند چکانده مبل نماید
(۵) ساعتی یکدو قلیان و یا سیقار بکشد
(۶) طنطوریدد در هر دو ساعت چهار قطره داخل یکفنجان

شربت قند سرد نموده میل نماید (استعمال داخلی طنطوریه بعد از ماه چهارم حمل جایز نیست)

(۷) اطر بطور بخور بروی شکم (از ناف ببالاتر) و بروی مهرهای پشت پنج الی ده دقیقه تبخیر نموده بعد غذای مریضه را بدهند

چون اثر خودش فرار است اگر در شیشه اش را برداشته بزیر عضو بگیرند تبخیر بعمل می آید

(۸) (حقنه) پنج نخود کلرال هیدراتی داخل یکپیاله آب نموده اماله نماید

(۹) (طلایه) چهار نخود تریاک را با انقدر عصارهٔ بلادن داخل یکمثقال کره کاکاهو (زبدجوز الهند) نموده بروی شکم بمالند

(۱۰) (تزریق) یکدوسانطی کرم کلر هیدرات دو مرفین را در یک کرم آب نیم کرم حل نموده بواسطهٔ انژکسیون تحت جلدی زرق نمایند

(۱۱) عرق شراب شانزده مثقال عرق بیدمشک دو استکان

بافند شیرین کرده در هر چهار و یا پنج ساعت فاصله ربع مقدار
مخلوط را با یخ و یا برف سرد کرده با قلم و یا نی بنوشد
وقتیکه مرض مبرم شده با تدابیر طبی مقاومت کرد و مریضه
هرچه خورد قی کند ولو اینکه بکجرعه اب باشد تکلیف طبیب
معالج اسقاط جنین است فقط در صورتیکه ظن متاخم بعلم
داشته باشد که مریضه بواسطهٔ نزف الدم سقط وغیره تلف
نخواهد شد

(۵) سیلان بزاق (ریق) (خارج شدن اب دهان)

اینمرض در بعضی زنان حامله در ماههای اول حمل عارض شده
رطوبت رقیق مداومی سیلان میکند وعموماً بی طعم و بو است
گاهی ندرتاً طعم عفص (ریش) و بوی منعفن بهمرسانده وکف
الود میشود واین رطوبات قدری بلع میشود وقدری از دهان
خارج کرده چون هنگام خواب دهان شانرا می بندند داخل
معده میشود واگر رطوبت زیاد شد بیخ کلورا کرفته قدری

داخل حلقوم (نفس کاه) کردیده حالت اختناق دست داده
مریضه را از خواب بیدار میکند

رفتار و امتداد این مرض در حوامل از یکهفته تا چند
هفته است ندرتاً شدت و امتداد پیدا کرده (شبانه
روزی مقدار رطوبات بیکمن تبریز بلکه بیشتر میرسد)
اختلال هضم عارض شده ادرار و عرق کم کشته ضعف
و هزال در مزاج و بدن ظاهر میشود

علاج بعضی ها تجویز کرده اند که مریضه در صورت
خفت مرض یکحب نبات و یا صمغ عربی دهان کرفته
بهوای انها رطوبت دهان را بلع بکند و در صورت
اشتداد مقدار کمی تریاک میخورانند در هر صورت
خوردن بادام در این مرض خیلی مفید است

(ع) سیلان رطوبت مهبلی

اکثر اوقات از زنان حامله رطوبتی می اید (اینحالت غیر

آز

از استسقای رحم حوامل است) که بعضی در غیر حالت حمل
این رطوبت را طمث سفید و یا خون سفید مینامند
واکر اینحالت شدت و امتداد پیدا کند انمی
(قلة ورقت خون) وسوء هضم ودل درد عارض میشود
علامات موضعی همان تهیج عضو وخارش با زحمت و
درد است سیما وقت ادرار وجماع
علاج کاهی بواسطهٔ تزریق آب سرد ومحلول استات
دوپلمب (شکر سرب) ومطبوخ پوست انار ومازو
تخفیف کلی دست میدهد در صورت ابرام وازمان
شستن با محلول یك درصد طانین (جوهر مازو) ویا
پاشیدن سوبثیرات دو بسموت (سفیداب فرنکی)
وزرق محلول غلیظ (۱ در ۴۰) نیترات دارژان (سنك جهنم)
ویا داغ عنق رحم با قلم ان معمول است
(۷) یبوست وقبض شکم

اغلب بجهة زنان ابستن بهوستن مزاج عارض میشود وحال
اینکه درغیر حالت حمل اینحالت عارض انها نمیشد دراین
صورت سبب یا فلج وضعفی است که عارض امعا شده
ویا اینکه فشار رحم است که بواسطهٔ حمل بر معاء مستقیم
وارد امده

علاج (۱) اما له یک پیاله اب سرد بجمله یکمرتبه
اجابت طبیعت کفایت میکند

(۲) یکقاشق چای خوری بزرك نمك طعام دو مثقال
کره ویا چربی علیحده را داخل یک پیاله اب نیم کرم نموده
اما له نماید (هرگز با اب نیم کرم حمام اما له ننماید)

(۳) چهار مثقال روغن کرچك را داخل یک پیاله مطبوخ
نیم کرم برك چغندر ویا خطمی نموده اما له نمایند

(۴) یک خوراك سدلیز ویا یک پیاله اب معدنی میل نماید

(۵) بهتر از همه اینها انست که بعد از ظهر ناروشام یکدانه

پورتقال بخورد

(۶) سهل‌تر از همهٔ مذکورات آنست که صبح زود بمجرد اینکه از خواب بیدار شد یک استکان آب سرد بخورد

مخفی نماند که اماله های شیشهٔ ویا برنجی که معمول حالیهٔ ایران است یکی از قوی‌ترین اسبابهای بواسیر است بخصوصه بجهة زنان حامله که استعداد مخصوصی بجهة بواسیر دارند پس در صورت لزوم باید امالهٔ فرنگی را استعمال نمایند

(بیان)

گاهی بواسطهٔ حمل رحم فشاری بزیر شکم ورودهٔ مستقیم وارد آورد که موجب درور خون وریدهای ساق پا (شعب مابض وصافن) ویا مستقیم میشود که اولی را دوالی دومی را بواسیر مینامند اما اگر در این صورت مائیة آن بزیر جلد پا ویا اسافل اعضا ترشح نموده ورمی بعمل بیاورد تهیج مینامند

(۷) بواسیر

قبل از بروز نکسه خون زیادی بجزء اسفل معاء مستقیم میل
نماید و بدینواسطه حس ثقلی در موضع عجز و حرارت و حکه
در مقعده بهم رسد دفع براز عسیر و موجع میشود غالبًا همراهی
مینماید با نشر اندک بلغم رقیق و سفید رنگ
این علامات عمومًا از یک الی سه روز است و ناشد که در چند
ساعتی تمام شود و با اینکه هفتهٔ طول بکشد
علاج روز اول که احساس ثقل و حرارت و حکه کرد یک
پیاله اب سرد حقنه نماید روزد و نیم نیم مثقال زاج سفید را
در یک استکان و نیم اب حل نموده اما له نماید روز سیم همان
مقدار زاج را در دو استکان اب حل نموده اما له نماید یکهفته
بهمین روز سیمی رفتار نماید (در اغلب اشخاص که ابتدا اینطور
رفتار نمایند بواسطهٔ موقوف میشود) اما اگر بواسطهٔ یبوسته
زاج وغیره در اینصورت مسهلی لازم شود باید بعد از خوردن
مسهل و قبیکه احساس اجابت کرد مقدار یکی دو غن ملایمی

مانند روغن بادام وگلسرین وغیره بملایمت تمام بواسطهٔ
اماله فرنگی اماله نمایند که عند الاجابة براز مدفوعه صدمه
نرساند وبجهة تحلیل ورم روغن خاکستری با عصارهٔ بلادن
طلایه نمایند وبرای اسکات درد واذیت سه ویا چهار شیاف
از دو مثقال کره کاکاهو (زبد جوز الهند) وشش نخود بدو فرم
مسحوق وانقدر عصارهٔ بلادن خشک رسانیده ترتیب داده عند الاحتیاج شیاف
نماید

باید حتی الامکان مزاج را بواسطهٔ اغذیهٔ ملین ومناسب نرم
نگهدارد وهرگز روی دوشک ننشیند ووقت خواب به پشت
ورو نخوابد بلکه اول بطرف راست بخوابد وقتیکه خسته شد
برگردد بطرف چپ وطهارت واستنجا را با آب سرد بعمل آورد
موافق آنکه در شرع شریف وارد شده (۱)

طریقه ساختن شیاف
چند پارچه کاغذ سه
انگشت چسبیده طول و
دو انگشت عرض را بشکل
بشکل مخروطی پیچیده و
وگوشه وکنار آنرا از
بیرون بالاک چسبانده
دهنهٔ آنها را با قیچی صاف
نموده بعد روغن را آب
کرده دواها را داخل نموده
وبهم زده توی قالب ها بریزد
وقتیکه بست قالب را باز
کرده شیاف را در آورده
استعمال نمایند

خوب

(۱) از قدیم الایام بعضی ها بدون تایید باطنی وتحقیق ظاهری
بلکه محض اقتضای قیاس باطلی معتقد براین بودند که به پهلوی

(۸) دوالی

عبارت است از اتساع دُرور وریدهای مابض وصافن ساق
پاکه بهمین ملاحظه رنگ ان کبود تر از حالت صحت میشود

علاج معالجه دوالی همان پیچیدن ساق است بانوار
وبا پوشیدن جوراب های الاستکی (کشدار) کهعلی الاتصال
تا فی الجمله فشار بماند تا اینکه وضع حمل نماید بعد از ان خود بخود
برطرف میشود

(۹) هتیج

علایم هتیج در زنان حامله برخلاف علایم هتیجات سایرین
وغیر حالت حمل نسوان است رنگ جلد عضو هتیج تا خته
نمیشود وبواسطهٔ فشار چندان عمق خمیری پیدا نمیکند

چپ خوابیدن خواص دارد وهم چنین استنجا با اب سرد
کردن بواسیر یها را ضرر میدانستند برعکس در شرع شریف
کلیه تعریف وتحسین از خوابیدن طرف راست واستنجا

وهرچه عمق پیدا کند فوراً عود میکند بحالت اصلی و وقت
فشار موجع و مولم است و قبل از ماه ششم کمتر اتفاق می افتد

علاج اگر علامات امتلای خون موجود باشد باید فصد
کرد والا مدرات از داخل و با انوار پیچیدن و روغن خاکشیر
طلا پر کردن و رفادهٔ مبلوله از محلول شکر سرب انداختن
و مالیدن الکل کافوری همهٔ تدابیر مذکوره مفید است در
صورتیکه پاها را بلند نگاه دارد (کاهی فقط بلند نگاه داشتن کفایت میکند)

(۱۰) امتلاء الدم

کاهی در زنان حامله بواسطهٔ دوران خون و ازدیاد بعضی
عنصر (کلبول) وکتبهٔ ان حالتی دست میدهد که همیشه

کردن بواسیرها یا اب سرد وارد شده از انطرف بعضی اشخاص سست
عنصر غافل از انکه تمام اوامر و نواهی شارع علیه السلام مبتنی بر مفسد
ومصلحت واقعی است غایت مافی الباب عقول ناقصه عاجز از درک
علل احکام او هستند قیاسات حکمای قدیم را دستاویز نموده ایراد وارد

موافقت میکند با حمرت لون و سنکپینی سرود و ران و طنین
گوش و احساس حرارت در تمام بدن و قوت ضربان قلب و
عریض و صلب بودن نبض با قلهٔ اشتها و اعیا و تبلی از کار
و میل مفرط بخواب و سنکپینی ان و حمرت رنگ ادرار و بیوست
مزاج و کاهی عسرت تنفس و غیره

علاج فصد است و بس

مخفی نماند که کاهی بجهة حوامل حالتی دست میدهد که خیلی
شبیه است بحالت مبتلای مذکور بعضیها انحالت را امتلا
کاذب و یا امتلای مصلی نامیده اند اگر مبانه این دو امتلا تشخیص
نداده در حالت مبتلای کاذب خون کم کنند موجب فقر الدم

کرده اند که ایندو حکم شرع مخالف حکمت میباشد و علمای متشرعه هم محض
اسکات و اقناع انها خودشان را بتکلف انداخته جوابی داده اند چنانکه
متتبعین کتب اسلامیه از این سؤال و جواب و زد و خورد طرفین
مستحضرند چون امروز صحة و واقعیت این دو حکم از روی برهان و وجدان

وغلبهٔ عوارضات ان خواهد شد

مقالهٔ دویم

در بیان عوارضات اتام حمل حامله که بواسطهٔ آنها گاهی بصحهٔ جنین ضرر میرسد و با اینکه موجب نقص و سقط و هلاکت او میشود

(۱) صدمه بر شکم حامله و السقوط علی المقعده

این یکی از مسلمات خاص و عام است که بواسطه ضربه و سقطهٔ واردهٔ بر شکم حامله و یا افتادن او بر روی مقعده جنین در شکم مادر هلاک میشود چنانچه وقتیکه جنین شروع بضربان قلب کرد و مادر حرکت جنین را احساس کرد اگر در آن بین یکی

مسلم و معمول به تمام حکما و اطبای دنیا است لازم ندانستیم که در اینمورد فی الجمله از فایده و خواص حکم شرع و از مضرت و خطای خلاف آن در اینجا ذکر کنیم ولی از آنجائیکه در اول کتاب در جزء امور آن صحت وضع و وقت و مقدار و سایر احکام و خواص خواب را ذکر و بیان نکرده بودیم مجبور شدیم که

از صدمات قوی بر مادر وارد آید همان ساعت مادر احتیاط
بکون جنین مینماید وچند روزی نمیگذرد که جنین
سقط میشود واگر احیانا سقط نشد لابد بعضی مصایب
در خلقت وهیئت عضو جنین بعمل میاید مانند نقص
وعیب فقرات واعوجاج سر وصورت وچولا فی دست وپا
وغیره

مناسب است که در اینجا فی الجمله از اسباب وعلامات عمومی
سقط واز تدابیر مخصوصه ان ذکر نموده بعد برویم سر مطلب
سقط جنین اختصاص بهیچ کدام از هنگامات حمل ندارد بلکه
باتفاق سبب واستعداد مزاج است

در اینجا فصل مشبعی از خلاف کلیه خواب واحکام وخواص او واموافق شرع
شریف وحکمت صحیح ذکر نموده بعضی غرایبیکه از شخص نائم بروز میکند
استطرادا بیان کنیم

چون خداوند عالم نوع انسان را مجبور کرده که جهة تحصیل معرفت ومعاش

سبب اکثر وقوع آن در ماههای اول حمل است و اغلب بجهة زنان عصبانی مزاج (جوشی) اتفاق می افتد مخصوصاً بواسطهٔ اعراض نفسانی شدیده مانند غیظ و غضب و غیرت و حول و حراس و هیبت و غصهٔ طولانی و حادثهٔ فجائی و سایر اسباب مزاجی و خارجی مانند یبوست عاصی و استحمام طولانی و مجامعت و سواری و اعیا و خستگی و غیره از آنچکه سابقاً در مباحث حفظ صحت و غیره ذکر شد بعمل می آید

علامات بعد از حصول یکی از اسباب مذکوره سقط همان طور که در مبحث فوق ذکر کردیم اگر چنین صاحب حیات

ضروری خود در مدت روز مشغول باشد (وجعلنا النهار معاشاً) و از این اشتغال اعیا و خستگی حاصل میشد خواب شب را راحت انقرار داد (وجعلنا نومکم سباتاً واللیل لباساً) پس هرگز تعب و خستگی انسان رفع نمیشود مگر بواسطه خواب شب زیرا مثل اینکه عوض ما یتحلل بدن بواسطهٔ غذا است همان

وحرکت است حامله احساس بسکون آن نموده بعد زیر شکم
وکمر درد آمده شروع بنزف الدم مینماید والا علامت سقط
همان گرفتن درد وآمدن خونست وبس

علاج باید بمجرد اینکه یکی از اسباب مسقطهٔ جنین
وارد وعلامت مقدمهٔ آن ظاهر شد ترک حرکت نموده
سکون واستراحت اختیار کرده تقلیل غذا نماید تا اینکه
درد ساکت وخون موقوف بشود واز تمامی موجبات سقط
که مکرر در این کتاب ذکر شده اجتناب نماید خاصه از بعضی
مقتضیات میل وشهوت ایام وحم (مانند ذغال وگچ وخاک
ونمک وغیره) واز آنجائیکه هنگام سقط معین نیست پس

همان طور هم جبران قوای متحلله روز با خواب شب است وبس
در اینصورت چه قدر جای تامل وتعجب است عادت ورسم آنهائیکه مدعی
تمدن وتربیتند از یکطرف اعتقادشان بر اینست که در همه چیز طبیعت
رهنمائی میکند از طرف دیگر خارج از مجری طبیعت شب تاریک وخنک بی صدا را

لابدًا باید هر زنیکه یکدفعه سقط کرده باشد در زمان حمل بعدش
از کلیهٔ موجبات سقط اجتناب نموده بمحض احساس یکی
از علایم سقط بخصوصه نزف الدم فصد نماید

(۳) امتلا

سابقًا عروض امتلا در وجود خود مادر را ذکر کردیم حالا
بیان میکنیم تاثیر آن را در وجود جنین اگر امتلا شدید باشد
رحم منقبض شده ضغطهٔ شدیدی بر جنین وارد می آید که
موجب تغییر وضع طبیعی اعضای جنین گشته بعضی عیوبات
در اعضای آن بعمل می آید مانند اینکه بواسطهٔ صدمات واردهٔ
بر مادر معیوب میشد

نشسته مشغول میشوند روز روشن و گرم پرقال و مقال را بجهة خواب
اختیار میکنند با وجود اینکه احدی نمیتواند منکر اینمسئله بشود که روشنائی
و گرما مانع نومند و تاریکی و خنکی معین آنند
گذشته از اینکه این قبیل اشخاص کلیه از روح و صفای بین الطلوعین فضول

علاج ممکن است که رفع شر این صدمات را بواسطهٔ فصد
صافن و یا مابض مادر کرد چنانچه عوارضات امتلاء از وجود
مادر برطرف میشد همان طور هم محض تخفیف امتلاء ضغطهٔ
واردهٔ بر جنین موقوف شده عیوبات مفروضه صورت
نمی بندد مطالب فوق از امتحانات یومیه بدرجهٔ
یقین رسیده است بعلة اینکه حوامل مبتلا بامتلاء بعد از
فصد معجز نما معاینه میکنند که قلق و اضطراب آنها زایل شده
و حرکت جنین که قبل از فصد ضعیف شده بود بلکه گاهی احساس
نمیشد قوت میگیرد و اگر فصد نکنند گذشته از زحمت و اذیت
خودشان اولادشان معیوب الخلقه متولد میشوند

معتدله محرومند چه قدر ناشایسته و بی اعتدالی است در مملکت ایران
مخصوصاً بجهة خواص که مرجع عامند مختصر هیچ چیز مانند خواب شب
راحت و لذیذ نیست و بر عکس هیچ چیز مثل بیخوابی پر زحمت و ناسازگار
نیست بجهة همه کس اتفاق افتاده و یا اینکه دیده و یا شنیده که شخص محض بیخوابی

تاثیرات علل غیر الحمل حامله در وجود جنین

مختلف است بعضی موجب هلاکت جنین میشوند بواسطهٔ
سمیتیکه در خون مادر پیدا شده او را فاسد میکند مانند جدری
(آبله) وحصبه زرد وکونت وغیرها بعضی دیگر هستند که موجب
هلاکت جنین نمیشوند ولی حجم بدنش را صغیر ومزاجش را
ضعیف می کنند ویا اینکه سبب سقط آن میشوند مانند
وجع المفاصل وذات الریه وذات الجنب ومطبقه

تاثیرات علل قبل الحمل فی وجود الجنین

امراضیکه اغلب از مزاج مادر بمزاج جنین تاثیر کرده موجب سقط
وسرایت جنین ویا اینکه موجب استعداد ابتلای آن بعد از تولد

از مال وجان وعرض خود میکنند

علامات غلبهٔ خواب طبیعی

وقتیکه روشنائی روز بطرف شد تاریکی شب بر قرار گشت شخص احساس خستگی
عام نموده حرکت برای او دشوار شده حواسش بطور بلادت بمرسانده ذهنش

خواهد شد عبارت انداز مرض سل ریه وخنازیر وکوفت واغلب
امراض عصبانی مانند دلدرد وهستری وصرع وامراض
تشنجی وجنون وغیره وهکذا امراض جلدی وسرطان و
مرض نقرس وامراض حصوی (مانند ریگ مراره وکلیه ومفاصل
ومثانه وغیره) مقصود ما ازاین بیانات نه انست که علل
مذکوره حکما بدون تخلف تاثیرات فوق را می بخشد بعلة
اینکه خللی دیده شده است که ما در مبتلای علل وامراض
فوق الذکر بوده ولی چنین صحیح المزاج بدنیا آمده وما دام
الحیات مبتلا بعلل وامراض مادری خود نگشته بلکه مقصود
اینست که اگر آثار علل فوق الذکر در رحم ویا بعد از تولد

کدر گشته پلک های چشمش روی هم افتاده کوشهایش سنگین گردیده خواب
غالبا بد زمانیکه شخص خسته شده خواب کامل کرد بعد بیدار شدی فهمد که
چه قدر راحتی بدن وزکاوت حس وفطانت مشعر بجمله او حاصل شده است
که ذهن وضمیر خود را مانند آینه صاف دیده خود را مثل مرغ زیرک مستعد

بجهة اولاد اتفاق یافته سبب همان علل وامراض مادراند

خاتمة الکتاب در بیان انفعالات نفسانی

ازانجاییکه ضعیفات نسبت بذکور زکی الحس ومستعد
بحرکات عصبانی وتاثرات نفسانی هستند وحمل هم تغییری
برحالت انها می افزاید فلهذا درحالت حمل بعضی حالتهای غیر
معتاد از انها مشاهده میشود که خالی از غرابت نیست مثلاً
دربین کمال میل ومحبت که نسبت بشوهر خود دارد بکدفعه
بدون جهة بغض وعداوتی در دلش پیدا میشود که خودش
هم در تعجب است که چرا چشم دیدن شوهر خود را ندارد
گاهی هرگز از هیچکونه عجایب وغرایب متعجب نمیشوند واز هیچ

پروا زمی انکارد

اینکونه لذت وراحتی از خواب برای شخص درصورتی حاصل میشود که غیر
از خسته کی وبیخوابی خیال علیحدهٔ نداشته باشد اما اگر فکر وخیالی وبا
یکی از انفعالات نفسانی بجهة او دست دهد مانند فرح وشعف

چیز مرغوب و خوشنک مسرور و محفوظ نیستند از جمله غرایبیکه
خودشان نقل میکنند اینست که کاهی بی اختیار حالت
اختلاس و سرقت بانها دست داده مبل بدزدی کرده از
خانهٔ همسایه‌ها چیزهای خیلی کم قیمتی را میدزدند با
وجود اینکه ذاتًا از اینکونه ناروا‌ها مبرا بوده اند و هرچه
که سعی میکنند که اینحالت مذمومه را ترک کنند نمیتوانند

جنون حملی

کاهی ندرتًا بعضی از زنان آبستن را اختلال مشاعر عارض
میشود که جنون حملی مینامند علاماتش اختلال شعور و
حواس از قبیل وسوسهٔ در امور و خفت و خنکی در رسوماتا

وخوف وحزن لابدًا خوابش برده بین النوم واليقظه حالت تململ
پیدا کرده کاهی بواسطهٔ فکر و خیالی که دارد مشغول اضغاث احلام
بوده کاهی بواسطهٔ فی الجمله صدمه وصدا بیدار شده احساس
بیخوابی میکند

وکارهای عجیب وغریب ازانها صادر ومشاهده میشود ولی
خوش بختانه اینحالت خیلی کم اتفاق می افتد

تاثیر انفعالات نفسانیه از در جنین

بعضی محض اینکه میانهٔ اعصاب مادر وجنین ربط وسرکتی
ثابت کنند میگویند که مکرر از حوامل موثقه شنیده
ایم که میگویند وقتیکه در حالت وناراحتی مفرطی بما کولی
داشته باشیم اگر بخت مساعدت کند ما ان چیز مطلوب و
مرغوب را تحصیل کرده بخوریم معاینه احساس میکنم که
جنین یك حرکت ملایم مسرورانه میکند وبرعکس اگر از
تحصیل ان مایوس باشیم درهمان ان یاس جنین حرکت عنیفه

شخص باید خوابگاه مسقوف ومحفوظ اختیار نماید که از صدمهٔ تغییرات جوی
واز ایذای هوام وحشرات موذی در امان باشد وهرگز روی دوشك
خیلی نرم وتکلف وفرش سفت وزبر نخوابد
اینکه بعضی موی سر خود را تراشیده عوض ان از پشم وپوست حیوان دیگر

عنیفی میکند و بعد معیوب الخلقه و ناقص الاعضا متولد میشود

عقیدهٔ مؤلف

صاحب ذوق سلیم نباید اینگونه حرفها را بجهه اثبات مسائل مشکلهٔ علمی دلیل و برهان قرار بدهد بعلة اینکه اولاً اغلب اوقات حالت و یار حوامل قبل از حرکت آمدن جنین عارض میشود ثانیاً اینکه همه روزه مشاهده میکنیم که زنان حامله از مطلوب و مرغوب حالت و یار خودشان ممنوع میشوند و یا اینکه اصلاً مقدورشان نمیشود که آنها را تحصیل نمایند و اولاد آنها بدون عیب و

شب کلاه ترتیب میدهد و برخی با شال کمر و ساروق علیحده سر خود را پیچیده گرم و محفوظ میدارد و یا سر خود را زیر لحاف کرده محکم می پوشد منافی حفظ صحت است (افسوس که این مختصر وسعت ذکر و بیان دلیل اینگونه مطالب را ندارد) وقت خواب باید بند کمر و یخه و آستین و غیره را باز نموده هرچه

نقص بدن پیدا می‌آیند

پس اگر زنان حامله اینحرفها را در حالت حمل میکوبند محض برای اینست که مطلوب و باری انها را از انها مضایقه نکنند و یا اینکه بواسطهٔ اختلال مشاعری است که در حالت حمل بجمله انها دست میدهد و اگرچنانچه بعد از حمل مذکر میکوبند بواسطهٔ اینست که در ایام حمل بی احتیاطی کرده ضربه و یا سقطه برشکمش وارد اورده ولدش معیوب الاعضا متولد شده حالا اینحرفها را محض عذر تراشی میدهد و یا اینکه بدون اینکه صدمهٔ ظاهری براینشان وارد بیاید و میشکه اولاد خودشان را ناقص الاعضا و معیوب الخلقه

لباس سنگین و پشمی است در اورد والا کنشته از اینکه راحت نمیشود موجب تعویق عمل اعضا و احشاء انها می باشد

خوابیدن دو نفر در یک رخت خواب هرگز صحیح نیست اولا اینکه تبخیر حرارت و تنفس طرفین موجب بیخوابی و ناراحتی یکدیگر است ثانیاً اینکه

می بینند هرچه فکر میکنند که سبب آن چه باشد عقلشان
بجائی نمیرسد حدس بر عدم نیل مرام اتمام و بار میکنند
البته انچه ما در این مبحث بسط و تفصیل دادیم نزدیک
بعقل و قریب بصواب است بعلة اینکه روزی نیشد که
ما ها میل مفرطی بخوردن چیزی نداشته باشیم و با بچه
مطلوب خود مان نرسیم کجا رسد که زنان حامله باشند
پس معلوم میشود انچه که زنان حامله باس و عدم نیل مرام
خود شان را اسباب عجایب خلقة و غرایب و لادت و علة
عیب و نقص جنین میدانند هرگز کلیة ندارد و از این
طرف نمیتوانیم ادعای قطع و یقین نمائیم برانکه حصول بعضی

گاهی حادثه از یکی صدور یافته مورث نفرت و برودت آن دیگری گردد
بخصوص در ایام حیض زنان که تقریبا ثلث ماه را مبتلا هستند
گذشته از همهٔ اینها ملامسه بدن موجب توران شهوت است انهم
مقتضی جماع مفرط است جماع مفرط هم از جملهٔ مضرات خطیرهٔ صحت و از

عوارضات خلقیه که نسبت بتاثیرات نفسانی حوامل میدهند
بکلی باطل و بی اصل است چنانچه حقیر در مدت ده سال اباء
طبابت خود خیلی وارسی و فحص در این مسئله کرده بعضی روایات
وحکایات ازوقوع اینگونه اتفاقات در این صفحات که نسبت
آنها را بعدم بنظر حوامل و یا نگاه کردن بعضی منظرهای
کریهه وهیکلهای مخوفه ویا بعقاید مذهبی میدادند شنیده
ودیده ام از آنجمله چند سال پیش از این در دارالخلافه طهران صانها
الله عن الحدثان ضعیفه پسری زائید سرش اندکی کوشت فراوان
داشت که روی کله واطراف سرش را فراگرفته تا بناگوش او بخته بود چشمان
درشت وخیره ورخسار زشت وتیره وبینی پهن وکنده ولبان

واز اسباب عسر ویا عقیم شدن مرد است

وضع خوابیدن بسته براجنی شخص ناتمام است ولی از آنجائیکه ممدوح شرع
شریف ومختار انبیای سلف وموافق حکمت صحیح است باید بطرف راست
خوابید نه بطرف چپ و پشت ودر زنها هرکدام از این اوضاع سه گانه

برجسته و فرو هشته و دندانهای ریز و تیز و بهم بسته داشت
شکمش از سینه گذشته بر زنخ چسبیده بود ساق و ساعد کمان
آسایش دیدهٔ تماشائیان را با تیر حیرت دوخته بود از دست
راست کج و معوجش با دو پای خم و پیچش هیجده انگشت رسته
بود

هزاران افسوس بسکه شوخ و شنگ بود و مقبول و ملوس
چشم زخم خورد چو بلای ناگهان درگذشت و آنگهی بحکم هر
هرچه تند و تیز کند نباش در آوردش از گور و عکاس بینداختش
عکس باری چون مؤلف از وضع حال این بچه مسبوق
بودم یکی از عکسهایش را تحصیل کرده داشتم تا این روزها که مشغول

شخصی است اهل ناپل لقب نجابتش کونته (بمنزلهٔ لفظ خان) اسمش مونته فورته چون سی سال قبل مملکت ناپل بواسطهٔ انقلاب داخلی خود از استقلال افتاد ضمیمهٔ دولت ایطالیا گردید این شخص آمد بدولت اطریش تا اینکه پانزده سال قبل سفارتنامه از امپراطور اطریش گرفته آمد بمملکت ایران که رئیس اداره نظمیهٔ طهران شده صاحب منصب و مواجب گشته بود که دو سال پیش ریاست نظمیه از او خلع گشت

آخری بواسطهٔ چندین جهة معیوب و مضرند اما عیب طرف چپ اولاً بواسطهٔ اینست که قطعهٔ ایمن ریه که بزرگتر از قطعهٔ ایسر است روی قلب افتاده فی الجمله مانع از حرکات و قرعات طبیعی آن خواهد شد ثانیاً اینکه اگر قبل از اتمام هضم معده بخوابد کبد روی معده و بواب آن افتاده لابداً باعث عسرت و زحمت

تسوید این اوراق بودم بخاطرم رسید که از آن زن تحقیق
نمایم که آیا در ایام حمل و وحم حادثهٔ بجهة او اتفاق افتاده
بود و یا نه بوساطت موثقه تحقیق شد گفته بود که هیچ
کدام از این مطالب که میگوئید برای من اتفاق نه افتاده بود الا
اینکه انعقاد نطفهٔ آن بچه بواسطهٔ مجامعت شب تاسوعا
شده بود و من هم تمام ایام حمل که یکسال طول کشید در ترس و
تشویش بودم که چرا ما احترام آن شب را ترک کرده اقتضای شهوت
نفسانی را بعمل آوردیم تا اینکه بچه آنطور بدنیا آمد آنوقت
من بشوهرم گفتم دیدی ترک احترام شب تاسوعا چه اثر در
اولاد ما کرد شوهرم گفت که نه سبب این است بلکه من یک لاک

خروج و خالی شدن کیموس (مهضوم معددی) میباشد اینحالت هم
موجب احلام اضغاث و کابوس (بختک) (قره باسمان) و استیقاظ فجائی
(پریدن از خواب) و صیحهٔ نائم بخصوصه در اطفال میگردد
اما منکوب و روی شکم خوابیدن مانع از حرکات احشای جوف بطنی و صدری

لاک پشت کشته بودم او سبب اینکار شد مختصر میانهٔ ما
اختلاف شد و همین طورها در زد و خورد بودیم تا شب عاشورای
دیگر که مستعد لقح (آبستن شدن) بودم شوهرم بمن گفت
راستی من میخواهم بجهة امتحان اینمطلب امشب با تو مقاربت
کنم من هم محض تجربه تمکین کردم قضا را آنشب آبستن شدم
و همان طور متصل در فکر و خیال بودم که ایندفعه اولاد ما
چه شکل خواهد شد وقتیکه مدت ایام حمل از نه ماهه گذشت
اضطراب من بیشتر شد تا اینکه مثل اولی بعد از انقضای
یکسال تمام بچهٔ زائیدم که دو سر داشت و مانند حیوان
صاحب سم بود و فوراً تلف شد دیگر بکسی اظهار نکرده دفنش
کردیم بعد توبه و انابه نموده در موقع علیحده مقاربت کردیم همین

و تعویق عمل آنها در عموم اشخاص بوده مورث ضغطهٔ رحم حوامل و سنگینی
آن بمعبر آوردهٔ پاها (روی رباط فلاپی) که منتج مرض دوالی و محدث
تهیج نسوان آبستن است میشود اما قفا و پشت خوابیدن باعث احداث

دو نفر اولاد صحیح و سالم که می بینید خدا بعد از آنها برای ما کرامت
فرمود چون خالی از مناسبت نبود از روی عکس اصلی صورت بچهٔ عجیب الخلقه را
تصویر کردیم

نخیر اکثر اشخاص و مورث درور و امتلای اوردهٔ معاء مستقیم کلیهٔ بواسیرها
و باعث بروز آن در حوامل و موجب نعوظ در صنف ذکور میشود

ولی هرچه جویا شدم که شاید بجهة اینکونه نسبت ها دلیل
علمی در تصانیف دانشمندان علم فزیک بلوژی و غیره پیدا کنم
برهان صحیحی که عقل سلیم قانع ان بشود بنظر قاصر نرسید
غایت ما فی الباب انچه فزیک بلوژیست ها در ین
خصوص میکویند اینست که انفعالات نفسانیهٔ حوامل
بیکدرجهٔ محدود و معینی در وجود جنین اثر میکند (حوادثی
که موجب اینکونه تاثرات میشوند عبارتند از منظرهای کریه
وهیکلهای عجیبه واصوات شدیده وسایر حوادث
فجائیه) چنانچه موجبات مذکوره در قوهٔ متخیلهٔ حوامل
(خواصه در خواتین غیر متمدنه) اثر میکنند بنحویکه موهای اطفا

سبب اینکه بعضی ها خیلی خواب می بینند بردوشم است اولا باستعداد مخصوصی
که در مخ اطفا است ثانیا بواسطهٔ شغلیکه دائم محتاج بفکر وخیال اند چنانکه اینکونه
اشخاص اغلب مناسب فکر ومتعلق خیال خود شان خواب می بینند و بعضی چیزهای
دیگر هم هستند که موجب زیاد و نقوص اینکونه اسباب میشوند مانند امثلهٔ مذکوره

بلند شده تحریک و تنبیه در حواس آنها پیدا میشود بحدیکه
جنین در رحم آنها از اینحالت منفعل و متاثر میشود
ولی از شرایط اینگونه موجبات مؤثره آنست که از یکنوع باشد
و مکرر اتفاق بافتد و نظر و توجه حوامل بآن طول و
امتداد پیدا نماید تا اینکه در متخیلهٔ آنها طبع و نقش بهم رساند
و بعضی از مورخین تاریخ طبیعی نوشته اند که از قرار
تحقیقات معلوم شده است که هرگز بجهة بعضی از زنان
حامله بحمل اولاد ممسوخه هیچگونه حوادثات غریبه و
موجبات مؤثره اتفاق نه افتاده ولی بجهة اغلب آنها در ماه
های اول حمل حوادثی اتفاق افتاده که موجب اضطراب خیلی

و عسرت هضم و بعضی حالت عصبانی و غیره (اشخاصیکه اسباب موجب و معده مذکوره را
ندارند خیلی کم خواب می بینند بلکه بعضی هیچ نمی بینند) در هر صورت کلیهٔ عالم خواب بر چهار قسم است
یکی اینکه با کمال آرامی و بالجمله ترتیب دیده میشود که رؤیا نامند دویم اینکه با حالت هذیان و صیحه و فزع
و بلا ترتیب دیده میشود اضغاث احلام میگویند (بعضیها اهتمام زیاد دارند که خواب را تعبیر کنند چنانکه

شدید وباعث تخریب وتنبیه حوامل انها بوده اختلال
عظیمی در عقل انها روی داده مبتلا بهم وغم عظیمه
واوهام مخوفه میشوند که ما میتوانیم نسبت مسخ جنین
انها را باینکونه تاثیرات بدهیم
مختصر اینهمه اختلاف واضطراب بیانات دانشمندان
وتشتت ما بحکایات وروایات زنان محض اینست که در
زمان حالیه علم انسانی بحدی نرسیده است که کما ینبغی
از عهده تحقیقات اینکونه مطالب بر بیاید والله اعلم
بالصواب وهو المرجع والماب
اگرچه ترتیب تالیف وتکلیف مؤلف براین بود که بعد از اتمام

هرچه مفید خود میدانند حمل بر واقع کرده منتظر بروقوع ان میشوند هرچه مضر خود
می انگارند حمل بر خلاف ان نموده خود را اسلی میدهند هرگز این اطوارها مشروع نیست زیرا
خدا علم بمغیبات را مختص بذات پاک خود فرموده (لا یعلم الغیب الا الله) در اینصورت
تکلیف است که اگر خواب خوب دیده استغاثه او رب العزة نماید که خواب او را بصورت فعلیت تاوید

تدبیر الحوامل محض ارشاد قوابل فی الجمله از مسائل متعلقه بزمان طلق
ومخاض (دردزه) ووضع حمل وفراغت حوامل وحضانة
مولود ومواظبت نفاس (زاهو) وبرخی از مطالب متعلقه
بارضاع وفطام وامراض مخصوصه باطفال جدید الولاده
وتربیت انها ذکر شود ولی از انجائیکه بعضی از مسائل اولیرا
سایرین در رسائل متفرقهٔ خودشان ومطالب ثانویرا
عمدة الاساتید دکتر محمد کرمانشاهانی بطور تفصیل در
کتاب امراض اطفال خود که فی الواقع یکی از نسخه های نفیس فن
شریف طبابت است نوشته بودند فلهذا ذکر واعادهٔ
انها را لازم ندانستیم پس هر کس محتاج شد رجوع بانها نماید

اگر خواب بد به بیند بطرف چپ گردیده بگوید اَللّٰهُمَّ اِنّی اَعُوذُ بِکَ مِنْ مَنامی هٰذا
اَنْ یَضُرَّنی فی دینی اَوْ دُنْیایَ وبه هیچکس هم نقل نکند انشاء الله بد وبلا از او
دور است) سیم کابوس وان حالتی است که نائم در نصف اول شب می بیند شخص عظیم الجثه و
یا عفریته ویا حیوان موذی ودرنده ویا صاحب هیکل خیلی مهیبی سوار سینه او شده بنوعیکه قریب به اختناق است

وهرچه زور میزند که حرکت کند ویا فریاد نماید تا در نبوده هراسان شده غرق عرق
میشود مبتلای اینحالت را باید از خواب بیدار کرد وگر طفل است تسکین داد بعد
بحسب سبب مرض از قبیل سوء هضم ووضع خواب تدبیر نمود که مبادا منتهی بصرع و
یا جنون شود چهارم جولان نائم ویا استیقاظ نومی عبارت است از اینکه شخص
نائم یکدفعه از رخت خواب پا شده در حالت نوم وظلام هالک بعضی کارها
میکند که هرگز در حالت بیداری وروشنائی قادر بر آنها نیست مانند
حل کردن مسائل مشکلهٔ علمی ونوشتن آن بروی کاغذ وراه رفتن بروی
دیوار خیلی بلند وباریک وغیره این قبیل اشخاص را نباید در بین بعضی
صور خطیره بیدار کرد بلکه خوابگاه آنها را جای محفوظ قرار دهند که نتوانند
بیرون رفته بخطر افتند پس معلوم میشود که وجدان نومی ماورای وجدان یقظه است
(اتزعم انک جرم صغیر وفیک انطوی العالم الاکبر) چنانچه انکشافات اطبای
فرنگستان در باب نتایج نوم مصنوعی مانند مشاهدهٔ جریان قوهٔ مقناطیسی و
سیالهٔ کهربائیه ودرک لون آنها مبتنی بر این مسئله است تمت الکتاب
فی یوم تاسع عشرین شهر رجب المرجب سنه احدی عشر وثلثمائه بعد الالف بید اقل الکتاب علی اکبر طالقانی

مؤلف دو رسالهٔ دیگر هم تألیف کرده امیدوار است
که انشاء الله تعالی عنقریب بحلیه طبع برسد

(۱) وسیلة السلوک فی داء الملوک (مختصریست
مخصوص بمرض نقرس و مفید در امزجهٔ حصوی و
رماتسمی)

(۲) منتخب الصنایع والفنون (مختصریست که
بطرز خیلی ساده برخی از مطالب مجربهٔ پارهٔ صنایع
در او ذکر میشود و بعبارات هرچه واضح شمهٔ
از مسائل مفیدهٔ بعضی علوم گفتگو میگردد)

اعلان

محل فروش کتابهای مؤلف در سبزه میدان
اوطاق تجارتی مقرب الخاقان قاسم
خان تاجرباشی دولت بهیهٔ روسیه
خواهد شد.